

Nemocniční infekce způsobená bakterií rezistentní k antibiotikům má nejméně dvojnásobně vyšší pravděpodobnost úmrtí pacienta

Motto: Existují turisticky oblíbené země, kde vás hospitalizují pro běžný úraz, infikují bakterií rezistentní na antibiotika a vy zemřete. ČR se k takovým zemím začíná přibližovat.

Centrální koordinační skupina Národního antibiotického programu (CKS NAP) ve spolupráci s Českou lékařskou společností Jana Evangelisty Purkyně, z.s. (ČLS JEP), Společností pro lékařskou mikrobiologii (SLM ČLS JEP), Kanceláří Světové zdravotnické organizace v ČR (WHO), Státním zdravotním ústavem (SZÚ), Českou lékárnickou komorou (ČLnK) a dále ve spolupráci s Ministerstvem zemědělství a jeho rezortními organizacemi upozorňuje u příležitosti Evropského antibiotického dne, který připadá na 18. listopadu, na rostoucí nebezpečí výskytu bakterií odolných vůči většině antibiotik.

Dne 18. listopadu bude probíhat jubilejní (desátý) Evropský antibiotický den (EAAD). Cílem této aktivity Evropského centra pro prevenci a kontrolu nemocí (ECDC), je poskytnout platformu a podporu pro národní kampaně zaměřené na uvážlivé používání antibiotik a upozornit na rizika spojená s jejich nevhodným užíváním. Evropský antibiotický den je organizován s podporou Světové zdravotnické organizace a je partnerským projektem Světového antibiotického týdne probíhajícího ve dnech 13. – 19. listopadu 2017. Cílem kampaně je upozornit laickou i odbornou veřejnost na jednu z největších hrozeb moderní medicíny a iniciovat změny chování a návyků pro podporu zachování účinnosti antibiotik.

„Infekce způsobené bakteriemi rezistentními proti antibiotikům jsou jednou z nejvíce důležitých zdravotních problémů naší doby. Údaje Evropského střediska pro prevenci a kontrolu nemocí (ECDC) ukazují, že antibiotická rezistence u většiny bakterií v Evropě stále stoupá, a že rezistence vůči více antibiotikům je u některých patogenů běžná,“ uvádí Andrea Ammon, ředitelka ECDC a dodává: ***„Ačkoliv je situace znepokojující, stále máme čas jednat a zajistit, aby antibiotika fungovala. ECDC bude i nadále obhajovat obezřetnější používání antibiotik a zlepšovat postupy prevence a kontroly infekcí, aby se zabránilo vzájemnému přenosu bakterií rezistentních vůči antibiotikům, a podpoří státy EU/EHP ve svém úsilí řešit toto globální ohrožení zdraví.“***

Každý člověk může přispět k omezení vzniku a šíření rezistence k antibiotikům. Spotřebu antibiotik, která se na vzniku rezistence mikrobů vůči antibiotikům významně podílí, můžeme snížit prevencí vzniku infekcí, ať již očkováním nebo dodržováním základních hygienických pravidel. I na to pamatuje dlouhodobá kampaň WHO v oblasti hygieny rukou pod heslem - SAVE LIVES: clean your hands. ***„Omezení nesprávného používání antibiotik pro léčbu banálních virových infekcí je možné dosáhnout dlouhodobým vzděláváním veřejnosti a předepisujících lékařů,“*** říká Helena Žemličková, vedoucí Národní referenční laboratoře pro antibiotika, zástupce České republiky pro agendu antibiotické rezistence v ECDC a členka Subkomise pro antibiotickou politiku ČLS JEP.

Antibiotická rezistence je jednou z největších hrozeb pro bezpečnost pacientů v evropských nemocnicích. **„Bakterie odolné vůči antibiotikům se staly nevítanou, ale běžnou součástí nemocničního prostředí. Studie ukazují, že nejméně třetina pacientů v nemocnicích je léčena antibiotiky, zároveň je ale až 50 % indikací antibiotik nesprávných,“** dodává.

„Bohužel i v České republice stoupá počet případů infekcí, které jsou způsobeny bakteriemi zcela nebo téměř zcela rezistentními k antibiotikům. Příkladem takových bakterií jsou enterobakterie produkující karbapenemázu. Zatímco v roce 2014 jsme zaznamenali pouze 19 případů, v loňském roce to bylo již 50 a do října letošního roku jejich počet stoupl na téměř 100 případů,“ uvádí Helena Žemličková. K léčbě těchto pacientů nelze racionálně zvolit žádná obvyklá antibiotika a terapie často spočívá v použití antibiotik, jejichž účinnost i bezpečnost je omezená.

Rezistence k antibiotikům ale není jen problémem ve zdravotnických zařízeních, ale může ohrozit i pacienty s běžnými infekcemi léčenými u praktického lékaře. Ačkoliv Česká republika nepatří z hlediska spotřeby antibiotik v primární péči k těm nejhorším zemím v rámci EU, spotřeba antibiotik u nás stále stoupá, což se odráží i ve vzrůstající rezistenci.

„Data Státního ústavu pro kontrolu léčiv (SÚKL) dokládají, že lékaři příliš často volí antibiotika se širokým spektrem. Lidé jsou zbytečně vystavováni jejich nežádoucím účinkům a zvyšuje se rezistence bakterií na taková antibiotika.“ říká Michal Prokeš, člen Centrální koordinační skupiny Národního antibiotického programu a dodává: **„Povědomí lékařů o správné volbě antibiotika klesá, lékaři dávají přednost širokospektrálním antibiotikům, jejichž podávání je pro pacienta více komfortní, z dlouhodobého hlediska bohužel právě tato antibiotika nejvíce stimulují rozvoj antibiotické rezistence.“**

K šíření multirezistentních bakterií podstatně přispívá i globalizace. **„Stále častěji se setkáváme s případy zavlečení bakterií, které způsobují obtížně léčitelné infekce. Pokud není infekce včas rozpoznána, může dojít i k dalšímu šíření nebezpečných typů rezistence i v našich nemocnicích,“** dodává Jaroslav Hrabák, manažer Biomedicínského centra Lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Plzni.

„Lékárníci jako odborníci na léky jsou si vědomi rizik, která hrozí při nesprávném užívání antibiotik současné i budoucí populaci. Proto se již osmým rokem připojujeme nejen k Evropskému antibiotickému dni, ale tuto osvětovou akci podporujeme naším tradičním Antibiotickým týdnem v prostředí lékáren po celé ČR. Lékárníci pacientům poskytují odborné poradenství a materiály o správném užívání antibiotik. Těší nás, že se pravidelně zvyšuje jak počet lékáren, které se do osvěty zapojují – v letošním roce jich bude více než 1000, tak i pacientů, kteří nás navštíví. Této preventivní akce se opět zúčastní studenti farmaceutických fakult, kteří s námi pravidelně spolupracují a během Antibiotického týdne provádějí již od prvního ročníku dotazníková šetření mezi pacienty o jejich povědomí o antibioticích. Pracujeme s výsledky dotazníků zaměřených na dospělé i dětské pacienty a data využíváme pro přípravu vzdělávacích materiálů v dalších ročnících. Během předchozích ročníků se studentům a lékárníkům podařilo edukovat více než 10 000 pacientů,“ popisuje zapojení lékárníků do kampaně Lubomír Chudoba, prezident České lékárnické komory.

Rezistence k antibiotikům nezná hranice států ani sektorů, kde jsou antibiotika potřebná k léčbě. Zemědělský sektor, kde jsou antibiotika rovněž používána, si plně uvědomuje míru své odpovědnosti a možné dopady spojené s používáním antibiotik nejen na zdraví zvířat, ale i na zdraví lidí a celkový stav životního prostředí. **„Lze konstatovat, že vyčíslené spotřeby antibiotik používaných u zvířat klesly v období 2010 – 2015 téměř o třetinu. To je výsledkem systematické práce Ministerstva zemědělství, jeho rezortních organizací, ale i rostoucího povědomí soukromých veterinárních lékařů, chovatelů a výrobců potravin v České republice. Důraz v budoucím období bude v rezortu Ministerstva zemědělství kladen na další zlepšování zdravotního stavu a dobrých životních podmínek hospodářských zvířat s cílem snižovat potřebu používání antibiotik v chovech, zavádění systémů kvality, které povedou k dalšímu posílení racionalizace používání antibiotik se zvláštním zřetelem na antibiotika s významem pro humánní medicínu, zvyšování dostupnosti vědeckých důkazů k odborně správnému rozhodování o používání antimikrobik a dalšímu posilování informovanosti odborné i široké veřejnosti o problematice rezistence k antimikrobikům. Vše směřuje k tomu, aby spotřebitelé - konzumenti potravin živočišného původu dostávali na stůl tuzemské potraviny té nejvyšší kvality“**, uvádí náměstek ministra zemědělství Jiří Šír.

Lze jen dodat, že svůj díl odpovědnosti musí nést nejen oblast chovu hospodářských zvířat, ale i každý z nás, kdo chová zvířecí domácí mazlíčky. I zde je potřeba, vždy v součinnosti s veterinárním lékařem, důkladně zvažovat každé použití antibiotik.